

ІРИНА ГРЕНДЖА

ЛЕКСИКОН АНГЛІЙСЬКОГО ЗАМОВЛЯЛЬНОГО ТЕКСТУ У ЗІСТАВЛЕННІ З УКРАЇНСЬКИМ

Вже понад століття замовляння постають предметом багатьох розвідок етнографів, культурологів, істориків та етнолінгвістів. Перманентний інтерес до вивчення фольклорних текстів полягає у їх потенціалі до вирішення багатьох проблем, якими задаються сучасні науки. Якщо століття тому первинним завданням науковців, серед яких – І. Сахаров, Ф. Буслаєв, О. Афанасьєв, М. Крушевський, О. Веселовський, О. Ветухов, М. Познанський, було виокремити замовляння, як окремий жанр з-поміж інших фольклорних жанрів, дати визначення терміна, простежити їх еволюції на діахронічному зрізі, класифікувати за функціональними ознаками, змоделювати особливості первісного мислення крізь призму стилістичних порівнянь, то тенденція до вивчення замовлянь сучасними етнолінгвістичними студіями полягає у реконструкції первісної свідомості, системи світосприйняття з позиції комунікативних актів, семіотико-семантичних, прагматичних та функціонально-структурних підходів дослідження – С. Толстая, Т. Топорова, О. Левкієвська, А. Топорков, Т. Аганкіна, С. Неклюдов, С. Авдоньєва, О. Соляр, О. Остроушко, А. Темченко. Вивчення замовлянь як лінгвістичного жанру, засобу магічного впливу, їх укомплектування та генезу представлено у роботах британських вчених: Г. Гарднер, О. Девіса, Дж. Ропера, Л. Олсан.

Останніми десятиліттями замовляння постають предметом зіставних досліджень. Основи зіставного аналізу замовлянь були закладені М. Познанським, О. Еберманом. Сучасні розвідки зіставного аналізу відбито у працях

ІРИНА ГРЕНДЖА – викладач кафедри германського та порівняльного мовознавства Київського національного педагогічного університету ім. М.П.Драгоманова; adres do korespondencji: м. Київ, вул. Мате Залки 4Б, кв. 64, e-mail: postgraduate06@ukr.net

Т. Свєшникової (зіставлення румунських та російських замовлянь), Т. Судник (білоруських та російських), М. Зав'ялової (зіставлення білоруських та литовських замовляльних текстів), К. Вельмезової (чеське та російське зіставлення).

Вивчення мови фольклорних текстів посіло вагоме місце у сфері етнолінгвістичних досліджень. Так, семантика мови фольклору була предметом дослідження голови польської етнолінгвістичної школи Є. Бартмінського, В. Жайворонка, Н. Колесник. Праці з обрядової лексики належать О. Тищенко, В. Іванському. Семантичне наповнення замовлянь перебували у полі зору О. Левкієвської, О. Юдіна, Т. Агапкіної, К. Вельмезової, Т. Топорової.

У сучасній етнолінгвістиці продуктивним залишається вивчення семантики замовлянь, різноматичного лексикону не тільки як лексичного арсеналу текстів однієї мови, але й на міжмовному рівні (під терміном „лексикон” ми розуміємо всю сукупність лексики замовлянь). Семантичне наповнення замовляльних текстів – своєрідна інформація, що передається від мовця до адресата¹. Як зазначив М. Познанський, саме через характер мови замовлянь, синтаксичних зворотів, епітетів, порівнянь, діалектних особливостей можна визначити місцевість культивування замовляльних текстів, вектори їх переходу та участь народу у їх укладанні².

Композиція семантичної структури замовлянь варіюється конкретизацією найменування кожної складової лексеми або віднесення її до окремої групи. Так, дослідниця давньо-германських текстів Т. Топорова семантичну структуру замовлянь поділила на 12 сфер, кожна з яких містить свою систему поділу: локально-темпоральний комплекс (час, простір, ландшафт, топографічні об'єкти, топоніми, гідроніми, явища природи); фауна; флора; сакральна сфера (язичницький пантеон (загальні найменування, персоналії), християнський Бог та святі (загальні найменування, імена, священні об'єкти)); антропоцентрична сфера (загальні найменування, родинні відносини, власні імена, частини тіла, житло, світ речей); соціальна сфера; воєнна сфера; об'єкти, проти яких скероване замовляння (неживі предмети (загальні найменування), живі предмети); основні цінності, абстрактні поняття; іменники на позначення конкретного предмета, дії; іменники на позначення вербального акта; основні параметри світу (просторова орієнтація, кількісні параметри (загальні найменування, числа), слова на позначення кольору);

¹ И. Гальперин, *Текст как объект лингвистического исследования*, Москва 1981, с. 26-50.

² Н. Познанский, *Заговоры. Опыт исследования происхождения и развития заговорных формул*, Петроградь 1917, с. 90-92.

атрибути (загальні позначення, атрибути позитивної оцінки, атрибути негативної оцінки); предикати (дії адресанта замовляння, дії, направлені на адресанта замовляння, дії адресата (позитивні, нейтральні), дії об'єкта замовляння, дії, направлені на об'єкт, дії третьої особи, що знаходиться за межами комунікативного акту)³. Виведення структурно-семантичних типів замовлянь залежно від способів досягнення результатів здійснює М. Зав'ялова: типи, базовані на найменуваннях, номінаціях та констатаціях фактів; апелювання до світостворення, його організація шляхом уподібнення об'єктів, уникнення прямої апеляції до хвороби чи її причини; звертання до хвороби, або її персоніфікованого аналогу; опис дій хвороби; дія об'єктів, персонажів або звертання до них; дія замовляльника; звертання по доповідмогу до біблійних персонажів з метою перекласти на них відповідальність за лікування хвороби⁴.

Класифікація лексику даної розвідки базується на лексикографічних визначеннях лексем замовлянь зіставлюваних мов, компонентів семантичного поля та синонімічних рядах. Лексикон англійських та українських замовлянь представлено 9 лексико-тематичними групами (2 лексико-тематичні групи замовлянь „Фітоніми”, „Зооніми”, „Топоніми” не входять до складу даної розвідки).

До першої лексико-тематичної групи замовлянь зіставлюваних мов „**Біблійні персонажі. Святі**” належать усі біблійніми Старого та Нового Завітів з синонімічними рядами значень: **Бог** [УЗ, с. 182], Господь Бог [ВЗЗ, с. 110], Господь [УЗ с. 175], God [EVC, с. 109], God [EVC, с. 157]; **Ісус Христос** [УЗ, с. 175], Сус Христос [УЗ, с. 38], Christ [EVC, с. 93], Saviour Jesus Crist [EVC, с. 20, 109], Lord Ihesu Crist [EVC, с. 95]; **Святий Дух** [УЗ, с. 143], Holy Ghost [EVC, с. 20]; **Матір Божа** [УЗ, с. 37], Божа Мати [УЗ, с. 196], Матінка Божа, Матінка Божа Сокальська, Шаршасівська, Почаєвська, Ченстоховська [ВЗЗ, с. 159], свята Богородиця [ВЗЗ, с. 110], Пречиста [УЗ, с. 154], Пречистая Діва [ВЗЗ, с. 94], Lady [EVC, с. 115], Mary [EVC, с. 130]; **Петро, Св. Петро, Павло** [УЗ, с. 94], Павло [УЗ, с. 97], Seynt Petrus [EVC, с. 114], Peter [EVC, с. 19]; **Святий Адам** [УЗ, с. 175], Adam [EVC, с. 109]; **Святий Георгій** [УЗ, с. 145], Saint George [EVC, с. 21]; **Ангел** [УЗ, с. 144], Angel [EVC, с. 129], [EVC, с. 116]; **Отця, і Сина, і Святого Духа** [ВЗЗ, с. 289], Father, Son, Holy Ghost [EVC, с. 20].

³ Т. Топорова, *Язык и стиль древнегерманских заговоров*, Москва 1996, с. 39-81.

⁴ М. Зав'ялова, *Балто-славянский заговорный текст: лингвист. анализ и модель мира*, Москва 2006, с. 17-35.

У межах однієї групи були виявлені біблійніми, притаманні тільки одній із досліджуваних мов. Так, в українських текстах біблійний конгломерат підкріплюється багатим онімним арсеналом архангелів, святих та збірних номенів на позначення сакрального світу: **Святий Миколай** [УЗ, с. 196], Миколай [УЗ, с. 143]; **Святий Єгор** [УЗ, с. 155]; **Святий Зосим** [УЗ, с. 163], Зосим [УЗ, с. 168]; **Архангел Гавриїл** [УЗ, с. 163]; **Михаїл, Гавриїл, Уриїл, Сарафаїл** [УЗ, с. 144], Архангел Михаїл [УЗ, с. 78]; **Святий Юрій** [УЗ, с. 143], [УЗ, с. 122]; **Святий Авраам** [УЗ, с. 96]; **Святі Кузьма, Дам'ян, Ілля, Григорій Побідоносець** [ВЗЗ, с. 111], [ВЗЗ, с. 52]; **Св. Антоній і Феодосій** [ВЗЗ, с. 82]; **Святий Пахнутій** [ВЗЗ, с. 69]; **Цар Давид** [УЗ, с. 143]; **Отці небесні** [ВЗЗ, с. 111]; **всі святі** [ВЗЗ, с. 170].

В англійських замовляннях, на відміну від українських, фігурують здебільшого оніми євангелістів та святих, яких не було виявлено в українських текстах: **Saint Jop** [EVC, с. 93], Job [EVC, с. 111]; **Jehovah** [EVC, с. 101]; **Pilate** [EVC, с. 102]; **John** [EVC, с. 126]; **St Thomas** [EVC, с. 120]; **St Hermeredyn** [EVC, с. 114]; **Mark, Matthew, Luke, John** [EVC, с. 16], [EVC, с. 95]; **Baptimed** (ймовірно Bartilmew (EVC, с. 95)) [EVC, с. 95].

Лексико-тематична група „**Люди**” містить кілька підгруп, які різняться за соціально-побутовими, етнічними, фаховими та релігійно-конфесійними особливостями. До першої підгрупи „Родина. Родинні відносини” належать номінації з семантикою сімейно-родинних відносин. До ядерної сфери сімейно-родинних відносин замовлянь досліджуваних мов відносимо наступні лексеми: *мати* – жінка стосовно дитини, яку вона народила [СУМ, т. 4, с. 647]. В українських замовляннях номен із зазначеною семою є найчисельнішим, але здебільшого виступає у порівнюваних конструкціях з моделлю *знати, чути* [...] як: „*Місяцю Владири, ти високо літаєш, ти все бачиш, ти все чуєш, як невольники й невольниці плачуть за батьком та матір'ю*” [УЗ, с. 36]. Номен *мати* у замовляннях зіставлених мов є персоніфікованим образом змії (укр.) та молюска (англ.): „*В тебе жона – бешиха, а мати – Змія Коронія*” [ВЗЗ, с. 158], „*Snail, snail, shoot out your horn, Father and mother are dead, Brother and sister are in the back-yard, Begging for barley bread*” [EVC, с. 151]. Лексема *батько* дублює семантично-функціональні ознаки номена *мати*, у такий спосіб доповнюючи ядерний сегмент групи. Сімейний ланцюг продовжують лексеми на позначення продовжувачів роду – *діти* – сини й дочки різного віку [СУМ, т. 2, с. 309]: „*На тім чорнім камені сидить камінная жона, держить она кам'яную дитину*” [УЗ, с. 124], „*Син Максим, дочка Марія*” [УЗ, с. 123], „*The Child was meek, gentle and good*” [EVC, с. 107].

В українських замовляннях до ядерного кола семантичного поля „Сім'я” входять лексеми *брат, сестра*: „*Vitrolomnice, сухорєбрице, шестикрилице, Не маєш ні брата, ні свата*” [В33, с. 142], „*Ви, зорі-зоряниці, вас на небі три сестриці*” [УЗ, с. 39].

Подружні відносини представлено парною групою лексем *чоловік (husband, life partner) / жінка*: „*I prithee good Moon, declare to me, This night, who my husband must be*” [EVC, с. 134], „*All hail to thee, moon, all hail to thee, I prithee kind moon, reveal to me, Him who is my life partner to be*” [EVC, с. 134], „*В тебе жона – бешиха*, [В33, с. 158]. До периферійного кола семантичного поля на позначення родинних відносин належать *сват*: „*Волосний волосниче [...] будь мені сватом*” [УЗ, с. 123]; *вдова, удовиця* – „*Понеділок з вівторком, середа з четвергом, п'ятниця з суботою, неділенька – удовиця*” [УЗ, с. 49], „*If it be a maid let her be slaid, And if it be a widow long let her mourn, But if it be my own true love burn, cheek, burn*” [EVC, с. 138-139].

Номени наступної підгрупи „Військові чиновники, воїни” зафіксовані лише в українських замовляннях: *генерал, полковник, гетьман, сотник, отаман, осавул, хорунжий, рядовий*: „*Ізбери ти всіх своїх царів, генералів, князів, гетьманів, полковників, сотників, отаманів, осавулів, хорунжих, рядових*” [УЗ, с. 147-148], *козак*: „*до козака у двір*” [УЗ, с. 41], *військо*: „*(до цариці) ти вийди, вигукни, висвисни на своє військо – на польовєє, на лісовєє, на водянеє, на гноевєє, на домовєє!*” [УЗ, с. 150].

Номінації із семантикою певного виду діяльності людини складають підгрупу „Робота, вид діяльності”, та існують тільки в українських текстах: *молотник* від дієсл. форми *молотити* „*пусті молотники молотили, у пустий млин молоти носили*” [УЗ, с. 123], *перепічайка* – заст. жінка, що випікає хліб, булочки і т. ін. на продаж [СУМ, т. 6, с. 251], утворено від дієсл. форми *перепекти* – все або багато чого-небудь [СУМ, т. 6, 250]: „*пуста перепічайка у пустій діжі учняла і в пустій печі пекала*” [УЗ, с. 123], *гончар* – дієсл. форма *гончарювати* [СУМ, т. 2, с. 124]: „*Цур тобі, пек тобі! Йди до гончарів!*” [УЗ, с. 162].

Група етнонімів складає підгрупу „Етнічні культури”. В епічних частинах замовлянь зіставлюваних мов присутні різні етнічні представники. Так, в українських текстах наявні *татари*: „*Нехай хмара на татара*” [УЗ, с. 177], *грек* „*Нехай же йде грек з винами*” [УЗ, с. 183], тоді як в англійських замовляннях: *jew* – єврей [АУС, т. 1, с. 624]: „*When Jesus went up to the Cross to be crucified, the Jews asked him, saying, Art thou afraid?*” [EVC, с. 101].

Лексеми з негативною конотацією та семантикою ворожнечі утворюють підгрупу „Законопорушники, кривдники, вороги”. Спільною для текстів

обох мов є лексема *ворог*, порів.: укр. *ворог* – той, хто перебуває в стані ворожнечі, боротьби з ким-небудь; недруг, супротивник [СУМ, т. 1, с. 739]: „*щоб став моїм ворогам язик колом*” [УЗ, с. 185], *enemy* – ворог [АУС, т. 1, с. 356]: „*And my worldes ennemyes þat wolde me oþer þan good Stondeth style thewes I tyeu þu wt stente*” [EVC, с. 95, 139]. Решта лексем, які входять до складу цієї групи, є відмінними за формою, але ізоморфними за змістом. Так, в українських замовляннях лексема *ворог*, як домінанта синонімічного ланцюгу лексем із семантикою недружби, ворожнечі, поповнює синонімічний ряд стилістичними синонімами: *супостати* – заст. ворог, недруг, супротивник [СУМ, т. 9, с. 849]: „*усім моїм супостатам роти затикаю*” [УЗ, с. 191], *неприятель* – розм. людина, яка неприязно, недружелюбно, вороже ставиться до кого-, чого-небудь [СУМ, т. 5, с. 370]: „*усім моїм неприятелям*” [УЗ, с. 191]. Недотримання релігійних норм християнами відображено через лексему *угодники* – церк. за релігійними уявленнями – той, хто приємний богові своєю святістю, безгрішним життям [СУМ, т. 10, с. 377]: „*Всі святії Божії угодники*” [УЗ, с. 135-136]. У текстах британської етнокультури нами виявлено 1 лексему, семантично близькою до даної групи – *thief* – злодій [АУС, т. 2, с. 512]: „*Yif any thewes hedire come my good away to fette þe holy goste be hem to-form and make hem to leette*” [EVC, с. 95].

Фонд підгрупи „Церковні служителі” утворюють лексеми замовлянь двох мов: *nin* – служитель релігійного культу, який має це звання й здійснює богослужіння [СУМ, т. 6, с. 538]: „*освіти мене, рабу Божу, перед усім миром: перед панамі, перед попамі*” [Москаленко, с. 34], дяк: „*Стоїть біла гора, на білій горі біла церква, в церкві білий пристріл, й білі попи, і білі дяки білі книжки читають і [...] кров замовляють...*” [ВЗЗ, с. 86], черниця: „*Посилала Пречиста черницю на Сіонську гору*” [УЗ, с. 154]. Лексема *bishop* – єпископ [АУС, т. 1, с. 125] в англійських замовляннях виступає апеллятивом до комахи – бджоли: „*Bishop, Bishop, Barnabee, Tell me when my wedding shall be, If it be tomorrow day, Open your wings and fly away*” [EVC, с. 149]. Вшанування бджоли та приписування їй „святої величності” єпископа пов’язане із віруваннями британців у те, що саме бджоли наділені ласкою Господа⁵.

Наступна лексико-тематична група замовлянь зіставлюваних мов – „**Артефакти**”. До даної групи належать усі лексеми на позначення діяльності людини. Згідно у тлумаченнями В. І. Поліщука, артефакт позначає предмет,

⁵ D. Pickering, *Dictionary of Superstitions*, New York 1995, с. 27.

який виготовлений людиною⁶. До групи артефактів належать наступні тематичні підгрупи, притаманними одній із мов, або обом мовам:

1) грошові одиниці: *penny* – пенні, пенс [АУС, т. 2, с. 102]: „*cuckoo, cherrytree Catch a penny and give it to me*” [ЕВС, с. 140];

2) спортивне спорядження: *ball* – м'яч, бот. кулястий плід [АУС, т. 1, с. 99]: „*Cuckoo, cherry-tree Good ball, tell me How many years I shall be Before I get married*” [ЕВС, с. 140];

3) посуд, посудина: *діжа* – низька широка дерев'яна діжка, в якій готують тісто на хліб [СУМ, т. 2, с. 301]: „*пуста перепічайка у пустій діжі учиняла і в пустій печі некла*” [УЗ, с. 123], *цебро* – цебер, велика дерев'яна посудина, що має вигляд зрізаної діжки, яку використовують для різних господарських потреб [СУМ, т. 11, с. 191]: „*Дай, Боже, дощик цебром, відром, дійницею!*” [УЗ, с. 174], *barrel* – бочка, барило [АУС, т. 1, с. 104]: „*Watch, barrel, watch, Mackerel for to catch. What may they be?*” [ЕВС, с. 157], *відро*, *дійниця*: „*Дай, Боже, дощик цебром, відром, дійницею!*” [УЗ, с. 174], *миса* – заст. велика миска [СУМ, т. 4, с. 716]: „*із єдної миси*” [УЗ, с. 178], *пан* – миска, таз, деко [АУС, т. 2, с. 78]: „*Except little Nan, who sits in her pan*” [ЕВС, с. 148], *кубочок*: „*Зірочко вечірняя і світова. Позичте мені того кубочка, що Сус Христос руки миє*” [УЗ, с. 38], *чаша*: „*і пий єдину чашу*” [УЗ, с. 178], *cup* – чашка [АУС, т. 1, с. 255]: „*Hickup, snickup, Rise up, right up! Three drops in the cup*” [ЕВС, с. 146], *збан* – діал. дзбан – глекоподібний глиняний, дерев'яний або металевий посуд для води, молока, квасу [СУМ, т. 2, с. 263]: „*Ишов красний пан, ніс води збан, пан повалився, збан розбився, вода розлилася, у сірого коня кров умнялася*” [УЗ, с. 138];

4) предмети меблів та декору: *постіль*: „*Де ти його спобіжиши, де ти його заскочиши: чи в лузі, чи в дорозі, чи в наїдках, чи у вечері, чи у постелі*” [УЗ, с. 41], *кровать*: „*На полі, полі, на стени, стени стоїть грушка, під тією грушкою золота кровать*” [УЗ, с. 147-148], *bed* – ліжко, постіль [АУС, т. 1, с. 113]: „*Matthew, Mark, Luke and John, Bless the bed that I lie on*” [ЕВС, с. 16], *стіл*: „*Коли тії п'ять братів, докупи зійшовишись, будуть за одним столом сидіти, пити, їсти, гуляти*” [УЗ, с. 75], *крісло*, *кріслечко*: „*Пристріче, пристріче, добрий чоловіче! Сядь собі [...] на золотім кріслечку*” [УЗ, с. 107];

5) вироби з дерева: *поріг*: „*Стою на порозі, вижу сволок*” [УЗ, с. 45], *сволок* – балка, яка підтримує стелю в будівлях [СУМ, т. 9, с. 100]: „*Стою*

⁶ В. Полицук, *Культурология*, Москва 1999.

на порозі, вижу сволок” [УЗ, с. 45], вікно, віконечко: „Чи на дощ, чи на сонечко, одчини, Боже, віконечко!” [УЗ, с. 174];

6) предмети побуту, вжитку, майно: клямка – пластинка з важільцем, якою зачиняють і відчиняють двері, хвіртку [СУМ, т. 4, с. 194]: „Стою на порозі, вижу сволок, а зо сволока на клямку, а з клямки на Марію” [УЗ, с. 45], сідло: „Ніч темна, ніч тишина, сидиш ти на коні буланому, на сідлі соколиному...” [УЗ, с. 193], шина: „Сину мій, Самсоне, побіжи возьми залізную шину та розпечи і розжени тіх 77 трясовиць” [ВЗЗ, с. 68];

7) засоби пересування: віз: „У пусті копи клав, на пустий віз клав” [УЗ, с. 123], ковчег: „Як ся навернув голуб до ковчега” [УЗ, с. 167];

8) назви приміщень, будинків, споруд: млин: „у пустий млин молотити носили” [УЗ, с. 123], піч: „у пустій діжці учиняла і в пустій печі пекла” [УЗ, с. 123], міст: „Пристріче, пристріче, добрий чоловіче! Сядь собі на містечку [УЗ, с. 107], bridge – міст [АУС, т. 1, с. 151]: „Our Lord Jesus rode over a bridge” [EVC, с. 96], зруб – будь-яка споруда, побудована таким способом (спосіб зведення стін будинків або споруд з колод чи брусів, які укладають горизонтальними рядами, а в кутах і місцях перетинання з’єднують врубками) [СУМ, т. 3, с. 717]: „Иди собі на море, на тім морі камінь, на камені зруб стояв” [Москаленко, с. 107], toll-gate – (toll-bar – застава, шлагбаум [АУС, т. 2, с. 533]) „Peter stands at the toll-gate, Beggin’ butter for his cake” [EVC, с. 19], тин – огорожа, сплетена з лози, тонкого гілля; пліт [СУМ, т. 10, с. 114]: „Тин залізний” [УЗ, с. 142], стіна: „Ви, стіни, не будьте німі” [УЗ, с. 185], вулик: „у своїх ульях і з новими матками і зо всіми пожитками” [УЗ, с. 164], хата: „Иду я з хати” [УЗ, с. 196], home – дім, житло, господа [АУС, т. 1, 545]: „You are spoiling my home (to a mouse)” [EVC, с. 18], „Ladybird, ladybird, fly away home” [EVC, с. 18], дім: „Посилав цар Савул, і цариця Олена, і царенко – Хіврю... по всіх домах” [УЗ, с. 152], house – будинок, дім, хата [АУС, т. 1, с. 554]: „Ladybird, ladybird, fly away home, Your house is on fire and your children are gone” [EVC, с. 18], замок: „де замки пусті” [УЗ, с. 114], престол – трон монарха [СУМ, т. 7, с. 543]: „Пресвятая Богородиця на престолі стояла” [УЗ, с. 135-136], комора: „Ніч темна, ніч тишина, сидиш ти на коні буланому, на сідлі соколиному, замикаєш ти комори” [УЗ, с. 193], сіни – нежила частина селянських хат і невеликих міських будинків, яка з’єднує жиле приміщення з ганком, рундуком або ділить хату, будинок на дві половини [СУМ, т. 9, с. 225]: „Кам’яні сіни” [УЗ, с. 184], хлів: „Ніч темна, ніч тишина, сидиш ти на коні буланому, на сідлі соколиному, замикаєш ти комори, дворці і хлівці” [УЗ, с. 193], башта: „Смерку, смерку! Замикаєш засіки і башти” [УЗ, с. 194], gates – ворота,

перен. вхід [АУС, т. 1, с. 469]: „*Ass Sant Petter Sat at the Geats of Jerusalem*” [ЕВС, с. 123];

9) знаряддя праці, пристрої, інструменти, музичні інструменти: *ніж*: „Щоб тебе ножем стинало” [В33, с. 142], *вила*: „Щоб ти держалася, як пісок на вилах!” [В33, с. 142], *веретено*: „Щоб ти тремтіла як клоччя на веретені!” [В33, с. 142], *коромисло*: „На Осіяньській горі, там стояв колодязь кам'яний; туди йшла дівка кам'яна, кам'яні й відра, кам'яний коромисел” [УЗ, с. 69], *ключ*: „на тих кроватях сидить три пани сивих; думали, гадали, Івана суд розбирали і ключі в море попускали. Хто сі ключі достане, тоді на [...] суд устане” [УЗ, с. 188], *замок*: „Авраме, Авраме, візьми ти сих Іродових дочок... замкни залізними замками” [УЗ, с. 88], *ложка*: „єдною ложкою” [УЗ, с. 178], *труба*: „ізідіте на святую гору, і затрубіте во святую трубу!” [УЗ, с. 144], *свердел*: „Міряла нитками, вивірчувала свердлами, Затикала осиковими кілками” [В33, с. 187], *сокира*: „Як тую грушу не можна без сокири зрубати, без огню спалити, щоб так не можна перелогам жовтої кості, червоної крові, (такої-то) шерсті ломити” [УЗ, с. 139], *лопата*: „Мати Божжа до білої дівки [...] А лопатов вікидай” [В33, с. 139], *мітла*: „А лопатов вікидай, І мітлов вимети” [В33, с. 139], *меч*: „ангели хранителі по боках – хранять мою душу до самого ранку од ножа, од меча, од лихого чоловіка” [УЗ, с. 195], *spear* – спис [АУС, т. 2, с. 403]: „*al wis as Longius went to his hert with his spere*” [ЕВС, с. 112];

10) церковні атрибути: *криж, хрест* – заст. хрест [СУМ, т. 4, с. 342], *падати крижем* – падати лицем до землі, розкинувши руки (там же): „*перед Господом Богом крижем паду*” [УЗ, 154], *миро* – запашне масло, яке використовують у християнських церковних обрядах [СУМ, т. 4, с. 714]: „*Иди ти, лютий зміє, до [...] в двір, візьми від раба Божого [...] молитвованого, хрещеного, миром мированого*” [В33, с. 108];

11) *прикраси*: *корона*: „*Місяцю-князю! Нехай тобі золота корона, а мені щастя й здоров'я!*” [УЗ, с. 71], *lace* – мереживо, шнурок, тасьма [АУС, т. 1, с. 647]: „*Lady-bird, lady-bird, eigh thy way home, thy house is on fire, thy children all roam, Except little Nan, who sits in her pan. Weaving gold laces as fast as she can*” [ЕВС, с. 148];

12) *книги*: *книги*: „*Покинь, Матір Божжа, сидіть, книги читать*” [В33, с. 50];

13) *одяг*: *плахта* – жіночий одяг типу спідниці, зроблений із двох зшитих до половини полотнищ переважно вовняної картатої тканини [СУМ, т. 6, с. 571]: „*Ишла баба чорною дорогою. Сама баба чорна, чорна плахта, чорна запаска*” [УЗ, с. 119], *запаска* – жіночий одяг у вигляді шматка тканини

певного розміру, що використовується замість спідниці для обгортання стану поверх сорочки [СУМ, т. 3, с. 247]: „*Ішла баба чорною дорогою. Сама баба чорна, чорна плахта, чорна запаска*” [Москаленко, с. 119], *плаття* – заст. одяг [СУМ, т. 6, с. 570]: „*нехай з того кров тече, хто в п'ятницю плаття золить*” [ВЗЗ, с. 89], *gown of silk* – сукня, плаття; халат [АУС, т. 1, с. 490]: „*Cush-a cow bonny, come let down your milk, And I will give you a gown of silk, A gown of silk and a silver tee, If you will let down your milk to me*” [EVC, с. 142], *smock* – блуза (чоловіча); розм. жіноча сорочка [АУС, т. 2, с. 381]: „*In dock out nettle Out 'ettle, in dock, Dock shall ha' a new smock, 'Ettle zhant ha' narrun. Nettle in, dock out, Dock rub nettle out!*” [EVC, с. 143], *ногавиці*: „*Господу Богу ногавиці*” [УЗ, с. 140], *рукавиця*: „*суддям рукавиці*” [УЗ, с. 140], *glove*: рукавичка [АУС, т. 1, с. 482]: „*The even ash-leaf in my hand, the first I meet shall be my man... The even ash-leaf in my glove, the first I meet shall be my love*” [EVC, с. 144], *array* – поет. пишний одяг, убрання [АУС, т. 1, с. 77]: „*New moon! This night my true love for to see: Not in his best nor worst array, but his apparel for every day*” [EVC, с. 134], *apparel* – поет. одяг, убрання [АУС, т. 1, с. 67]: „*New moon! This night my truelove for to see: Not in his best nor worst array, but his apparel for every day*” [EVC, с. 134];

14) *взуття – чоботи*: „*Там то уживай, та й сюди до [...] не вертай! Бо тут сидить Михайл на воротах у червоних чоботях*” [УЗ, с. 129], *boot* – черевик [АУС, т. 1, с. 141]: „*Three Biters hast thou bitten, The Hart, ill Eye, ill Tonge, Three bitter shall be thy Boote*” [EVC, с. 125], *heel* – підбор [АУС, т. 1, с. 528]: „*whedder itt were eye or tong or hert, the better shall be your heale and boote*” [EVC, с. 126];

Наступна лексико-тематична група „**Хвороби**” представляє чи не найбільше різноманіття лексем замовляльних текстів. У даній розвідці, класифікація хвороб базована на класифікації хвороб А. Юдіна, а саме: за зовнішнім виглядом, ознаками, відношення людини до хвороб, відношення хвороб до людини, дії на людину, походження (причина), час дії, місце перебування у людині⁷. До складу першої підгрупи „Інфекційні хвороби” відносимо всі хвороби, захворювання, яким властиві вірусні та інфекційні характеристики: *сибірка* – гостра інфекційна хвороба тварин і людини, що викликається сибірковою паличкою [СУМ, т. 9, с. 152]: „*Ти бех, ти бешишнику, ти, сибірнику!*” [ВЗЗ, с. 158], *бешиха* – гостре запалення шкіри у людей і деяких тварин; рожа [СУМ, т. 1, с. 164]: „*Ти бех, ти бешишнику,*

⁷ А. Юдин, *Персонифицированные лихорадки в восточнославянских народных представлениях (на материале заговоров)* [в:] *Etymologwistyka. Problemy języka i kultury*, т. XIII, red. J. Bartmiński, Lublin: „Wydawnictwo UMCS” 2001, с. 169-178.

ти, сибірнику!" [ВЗЗ, с. 158], *barngun* – висип на спині; оперізувальний (поясуватий) лишай: „*N of the barngun, white barngun, red barngun*" [EVC, с. 129], *ringworm* – стригучий лишай [АУС, т. 2, с. 262]: „*Ringworm, Wild Titters, Burn-gout*" [EVC, с. 129], *whooping-cough* – коклюш, кашлюк [АУС, т. 2, с. 681]: „*Spider, as you waste away. Whooping-cough no longer stay*" [EVC, с. 153], *chincough* (cough?): „*Under the briar, and over the briar, I wish to leave the chincough here*" [EVC, с. 156], *chicken pox* – вітряна віспа [АУС, т. 1, с. 194]: „*Ringworm, Wild Titters, Burn-gout, Itching gout, Smarting gout, Water gout, chicken*" [EVC, с. 129], *ague* – малярія, пропасниця [АУС, т. 1, с. 41]: „*Ague, ague, I thee defy; Ague, ague to this tree I tie thee*" [EVC, с. 134, 101].

Підгрупа „Хвороби, викликані порушеннями організму людини” охоплює всі лексеми на позначення хвороб, спричинені дисфункціональністю організму: *гикавка*: „*Гикавко, гикавко, де була?*" [УЗ, с. 131], *hiccup* – гикавка [АУС, т. 1, с. 535]: „*Hiccup, snickup, Rise up, right up! Three drops in the cup, Are good for the hiccup*" [EVC, с. 146], *бабиці* – шлункове захворювання, причиною якого є переїдання⁸: „*Бабиці гнилі [...] я вас вимовляю од пупа, із кишок, зо всіх суставів, і господа прошу, і в поміч призиваю зварити, вимовити бабиці*" [ВЗЗ, с. 110], *печія* – те саме, що згага – відчуття печіння в стравоході [СУМ, т. 3, с. 507]: „*Лшов печія через міст. Мостина вломився, Печія втопився*" [ВЗЗ, с. 109], *нудота*: „*Ти, вогню звільни нас [...] од тошноти і нудоти*" [ВЗЗ, с. 54], *burn-gout* (gout – подагра [АУС, т. 1, с. 489]): „*Ringworm, Wild Titters, Burn-gout, Itching gout, Smarting gout, Water gout, chicken*" [EVC, с. 129].

До підгрупи „Хвороби, викликані зовнішніми факторами” належать лексеми, зафіксовані, зокрема, в українських текстах замовлянь: *пристріт* – за марновірними уявленнями – хвороба, викликана чиймсь злим поглядом [СУМ, т. 8, с. 46]: „*Пристріт сніданковий, пристріт обідній, пристріт вечірній*" [ВЗЗ, с. 48], *уроки* – етн. за марновірними уявленнями – наслання хвороби кому-небудь поглядом [СУМ, т. 10, с. 481]: „*уроків, примовок знімати, чоловічих і жіночих, парубочих і дівочих, дитячих, вітряних, водяних, подуманих і примовлених*" [УЗ, с. 94], *перелоги* – розм. корчі, судороги [СУМ, т. 6, с. 218]: „*у став і пішов, за собою перелоги, уроки, примовки поніс*" [УЗ, с. 96].

Деякі хвороби в українських замовляннях іменовано за їх дією та ефектам, спричиненим на людину. Такі номінації болячок віднесено до підгрупи

⁸ В. Войтович, *Українська міфологія*, Київ 2002, с. 21

„Назви хвороб, утворені від іменних та дієслівних форм”: *плаксивиці* – розм. хвороблива плаксивість [СУМ, т. 6, с. 560], хвороба мотивована перманентним плачем дитини: „*Ви, плаксивці, сирливиці, дрисливиці, крикливиці*” [ВЗЗ, с. 199], *крикливиці* – хворобливий стан дитини, коли вона безугавно кричить без сліз [СУМ, т. 4, с. 645]: „*Ви, плаксивці, Ви, нисонливиці, ви, нидрімливиці*” [ВЗЗ, с. 197], *дрімливиці* – німічний, чуткий сон [СУМ, т. 2, с. 419], похідне від дієслова *дрімати*: „*На тобі плаксивці, нидрімливиці, нисонливиці*” [ВЗЗ, с. 197], *сонливиці* – стан, коли весь час хочеться спати [СУМ, т. 9, с. 457]: „*На тобі плаксивці, нидрімливиці, нисонливиці*” [ВЗЗ, с. 197]. Вживання заперечної частки *ни-* (*не*) з хворобами – *дрімливиці* та *сонливиці* вказує на їх значущість – обмін можливий, але за винятком даних хвороб. *Стиски* – від дієсл. форми *стискати*, *стиски* у животі немовляти: „*Ідіть собі, стиски, на луги, на доли [...] Дайте спати*” [ВЗЗ, с. 196].

Певна категорія лексем на позначення хвороб підлягає характеристиці за зовнішніми ознаками, зокрема, колірними, які формують підгрупу: „Хвороби, за зовнішнім виглядом”: *жовтяниця* – жовте забарвлення шкіри через підвищене нагромадження жовчного пігменту в крові та тканинах тіла, що є ознакою захворювання печінки [СУМ, т. 2, с. 542]: „*Зорі-зоряниці, візьміть раба [...] жовтяниці!*” [УЗ, с. 117], *більмо* – білувата пляма на роговій оболонці ока, яка спричиняється до сліпоти [СУМ, т. 1, с. 186]: „*Я ізгоняю більмо од [...]!*” [УЗ, с. 122], *рожа* – розм. роза [СУМ, т. 8, с. 598], назва хвороби зумовлена рожевим коліром, яким вкрите тіло людини при прояві даної хвороби: „*Ішло три каліки через три ріки, рубали рожу, саджали рожу, рожа не зійшла, кров червона не пішла*” [УЗ, с. 66].

Фізичні пошкодження людини передано лексико-семантичною підгрупою „Травми, ураження”: *рана* – пошкодження тканин тіла або внутрішніх органів людини, тварин чим-небудь [СУМ, т. 8, с. 447]: „*Святий Оврам землю орав, Святая Марія рожу садила, Щоб ця рожа ни зійшла, Щоб з цієї рани кров ни йшла*” [ВЗЗ, с. 87], *wounds* – рана, шкода, муки [АУС, т. 2, с. 700]: „*For þe woundes þat God sofrid on þe crois for to by us out of al the world*” [EVC, с. 112], *sprain* – розтягнення зв'язок [АУС, т. 2, с. 417]: „*In the name of the Father and the Son and of the Holy Ghost I cast this sprain away. Amen. So be it.*” [EVC, с. 96], *strain*: „*Christ rode over the bridge, Christ rode under the bridge... strain to strain*” [EVC, с. 97].

Сільськогосподарська діяльність, як одна із ключових, та культури вирощування не могли не знайти свій відбиток у фольклорних текстах неблизькоспоріднених мов. Культивовані рослини етносів утворюють нову лексико-тематичну групу „**Злакові та круп'яні рослини**”: *пашниця* –

сільськогосподарські злакові культури [СУМ, т. 6, с. 104]: „Поможі, Боже, зжати жито, пшеницю і всяку пашиницю!” [УЗ, с. 181], пшениця: „Саме го-ло зерно пшениці, сонце мені у вічі, місяць мені у плечі” [УЗ, с. 37], ячмінь: „Роди, Боже [...] ячмінь!” [УЗ, с. 180], *barleycorns* – ячмінь, ячмінне зерно [АУС, т. 1, с. 103]: „*Snail, snail, put out your horns, I'll give you bread and barleycorns*” [EVC, с. 151], жито: „Поможі, Боже, зжати жито” [УЗ, с. 181, 164, 123], *corn* – зерно [АУС, т. 1, с. 237]: „*Snail, snail, put out your horn, we want some rain to grow our corn. Out, horn, out*” [EVC, с. 153], овес: „Роди, Боже, овес!” [УЗ, с. 180], гречка: „Роди, Боже [...] гречку!” [УЗ, с. 180];

Харчові продукти, семантизовані у замовляннях зіставлюваних мов, увійшли до лексико-тематичної групи – „Їжа”, котра складається з кількох підгруп, які не є еквівалентними у зіставлюваних мовах:

1) м'ясо: *кобилина* – конина [СУМ, т. 4, с. 201]: „Що їла? – *Кобилину*” [УЗ, с. 131];

2) яйце: „*Переляк, перелячице! Я ж тебе яйцем викочую*” [УЗ, с. 116];

3) напитки: *напиток*: „*Стій, змію, не їж мене, їж (Мартиних) сімдесят напоїв*” [ВЗЗ, с. 53], *вода*: „*Коли коню його води не стане*” [ВЗЗ, с. 88], *вино*: „*Як ці береги не стрічаються, так щоб [...] не стрічався з хмільним вином*” [УЗ, с. 127], *пиво*: „*Нехай же йде грек з винами, з пивами*” [УЗ, с. 183];

4) солодоші: *мед*: „*Господи, пошли бджолам моїм зачати густії меду!*” [УЗ, с. 163], *cake* – кекс, торт, солодкий пиріг [АУС, т. 1, с. 168]: „*Peter stands at the toll-gate, Beggin' butter for his cake*” [EVC, с. 19];

5) перші страви: *борець*: „*Иди, іди дощику, зварю тобі борщику!*” [УЗ, с. 174];

6) овочі: *морква*: „*як тій жінці, що в неділю на городі до служби Божої моркву копає*” [ВЗЗ, с. 95];

7) страви: *кваша* – страва з гречаного або житнього борошна з солодом, подібна до густого киселю [СУМ, т. 4, с. 133]: „*в нашу квашу!*” [УЗ, с. 183];

8) крупи: *пшоно*: „*Я вас вимовляю, окропом поливаю, пшоном посипаю і ложкою одгортаю*” [ВЗЗ, с. 110];

9) духовна їжа: *дар Божий* – хліб і вино, над якими відправляється церковне богослужіння [СУМ, т. 2, с. 211]: „*Як радується весь мир хрещений по дар Божий ідучи, щоб так радувалось мною все начальство!*” [УЗ, с. 189];

10) молочні продукти: *молоко*: „*Коли з кам'яної корови молоко потече, тоді...*” [УЗ, с. 70, 135-136], *milk* – молоко [АУС, т. 1, с. 727]: „*Cush-a cow bonny, come let down your milk, And I will give you a gown of silk, A gown of silk*”

and a silver tee, If you will let down your milk to me" [EVC, с. 142], *butter* – масло АУС, т. 1, с. 164]: „*Churn, butter*” [EVC, с. 19];

11) хліб: *хліб*: „*пусті люди пустий хліб їли*” [УЗ, с. 123], „*Snail, [...] Brother and sister are in the back-yard, Begging for barley bread*” [EVC, с. 151];

12) риба: *mackerel* – іхт. макрель, скумбрія [АУС, т. 1, с. 697]: „*Watch, barrel, watch, Mackerel for to catch*” [EVC, с. 157].

Група „**Демонічні створіння**” представляє демонічну лексику тільки українських замовлянь: *упир* (те саме, що вампір – за народним повір'ям – перевертень, мрець, що нібито виходить ночами з домовини, ссе кров сплячих людей [СУМ, т. 1, с. 288]: „*одсилаю упирі, і упирає*” [УЗ, с. 124], *мара-покуса* – збірн. нечиста сила [СУМ, т. 4, с. 625]: „*Ішов Господь Бог морем, золотим мостом, стрів мара-покусу*” [УЗ, с. 140], *чорт* – за забобонними уявленнями – надприродна істота, що втілює в собі зло і має вигляд темношкірої людини з козячими ногами, хвостом і ріжками; злий дух, нечиста сила, біс, диявол, сатана [СУМ, т. 11, с. 362]: „*чорту перелози*” [УЗ, с. 140].

Лексико-тематична група „**Водойми. Гідроніми**” охоплює всю лексику на позначення водних об'єктів та їх назв: *океан* – „*На морі, на окіяні*” [УЗ, с. 152], *море* – в укр. замовляннях антропоморфне. Компаративна форма як *море за морем* серед компаративних форм типу як *корова за телям, як лошиця за лошам* дає підстави стверджувати, що номен *море* має спільну форму на позначення сем *мати* та *дитина* [УЗ, с. 36]. У замовляннях море виступає й категорією простору, куди відсилаються хвороби: „*і по морям*” [УЗ, с. 114], „*На морі на Діяні, на острові на Кияні*” [УЗ, с. 150], *ріка, озеро* – „*Ти, місяцю ясний [...] очищаєш [...] ріки і моря, колодязі і озера*” [УЗ, с. 135-136], власні назви річок – *Ордан*, „*На морі, на окіяні, на ріці на Ордані*” [УЗ, с. 152], *Jordan* – „*Oure lord ihesu crist in bethleem was born I-baptized he was the þe watire of flom Iordan*” [EVC, с. 95, 107], *Дунай* – „*Жив чоловік Іван у панів, не схотів панам служити, та пішов по чужих землях блудити, та прийшов до зеленого гаю, а до тихого Дунаю*” [УЗ, с. 188]; *лукомор'я* – старовинна народна, а також поетична назва морської затоки, бухти [СУМ, т. 4, с. 554]: „*На морі, на лукомор'ї стоїть дуб розложистий*” [УЗ, с. 149]; *острів*: „*на синьому морі стоїть острів*” [УЗ, с. 188], *болото*: „*Ви, плаксивці, Ви, нисонливці, ви, нидрімливці І болотами мутити*” [ВЗЗ, с. 197], *marsh* – болото, драговина, мочарі [АУС, т. 1, с. 709]: „*Cow's gone to th' marsh*” [EVC, с. 19];

Група „**Природні явища**”: *weather* – погода [АУС, т. 2, с. 664]: „*Raine, raine, goe to Spain: fair weather come againe*” [EVC, с. 150], *дощ*: „*Іди, іди*”

доцику, зварю тобі борцику!” [УЗ, с. 174], *rain* – дощ [АУС, т. 2, с. 203]: „*Raine, raine, goe to Spain: fair weather come againe*” [ЕВС, с. 150], *хмара*: „Волос [...] з чорної хмари” [ВЗЗ, с. 172], *туча*: „Туче, туче, туче” [УЗ, с. 178], *мороз*: „Морозе, морозе! Іди до нас вечеряти, та не морозь ні ягнятка, ні телятка, жита і пшениці, і всякої пашици” [УЗ, с. 171], *frost* – мороз, холод [АУС, т. 1, с. 455]: „*There came three Angells out of the East... the other brought frost*” [ЕВС, с. 116], *роса*: „Волос [...] з роси” [ВЗЗ, с. 172], *вітер*: „*de вітер не віє*” [УЗ, с. 114], *wind* – вітер [АУС, т. 2, с. 685]: „*Watch, barrel, watch, Mackerel for to catch. What may they be? Like blossoms on the tree. Some by their noses, Some by their fin, God send twenty last And a fair wind in! Please God we may have a good haul*” [ЕВС, с. 157].

Отже, як засвідчує зіставний аналіз, кількість визначених лексико-тематичних груп не є повними еквівалентами у неблизькоспоріднених мовах. Тематика українських замовлянь є більш варіативною, що дає можливість стверджувати про їх архаїчність. Наявні у текстах відображення предметів та явищ різних епох дають можливість простежити систему первісного світосприйняття та свідчать про зародження замовлянь у язичницькі часи та їх розвиток у період християнства.

СПИСОК СКОРОЧЕНЬ

- ЕВС – J. Roper, *English Verbal Charms*, Helsinki 2005.
 АУС – *Англо-український словник у 2 томах*, склав М. І. Балла, т. I-II, Київ 1996.
 ВЗЗ – *Ви, зорі-зориці...: Українська народна магична поезія. (Замовляння)*, ред. М. Г. Василенко, Т. М. Шевчук, Київ 1991.
 СУМ – *Словник української мови у 11 томах*, ред. М. Л. Мандрик, т. I-XI, Київ: Наукова думка 1970-1980.
 УЗ – *Українські замовляння*, ред. М. Н. Москаленко, М. О. Новикова, Київ 1993.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Pickering D., *Dictionary of Superstitions*, New York: Cassell Wellington House 1995.
 Roper J., *English Verbal Charms*, Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia Academia Scientiarum Fennica 2005.
Англо-український словник: У 2 томах, склав М. І. Балла, т. I-II, Київ: „Освіта” 1996.

- Ви, зорі-зориці...: Українська народна магічна поезія. (Замовляння)*, ред. М. Г. Василенко, Т. М. Шевчук, Київ: „Молодь” 1991.
- Войтович В., *Українська міфологія*, Київ: „Либідь” 2002.
- Гальперин И. Р., *Текст как объект лингвистического исследования*, Москва: „Наука” 1981.
- Завьялова М. В., *Балто-славянский заговорный текст: лингвист. анализ и модель мира. Ин-т славяноведения РАН*, Москва: „Наука” 2006.
- Познанский Н., *Заговоры. Опыт исследования происхождения и развития заговорных формул*, Петроградъ 1917.
- Полищук В.И., *Культурология*, Москва: „Гардарики” 1999.
- Словник української мови у 11 томах*, ред. М.Л. Мандрик, т. I-XI, Київ: „Наукова думка” 1970-1980.
- Топорова Т.В., *Язык и стиль древнегерманских заговоров*, Москва: „Эдиториал УРСС” 1996.
- Українські замовляння*, ред. М.Н. Москаленко, М.О. Новикова, Київ: „Дніпро” 1993.
- Юдин А.В., *Ономастикон восточнославянских загадок*, Москва: „ОГИ” 2007.
- Юдин А.В., *Персонафицированные лихорадки в восточнославянских народных представлениях (на материале заговоров)* [в:] *Etnolingwistyka. Problemy języka i kultury*, t. XIII, red. J. Bartmiński, Lublin: „Wydawnictwo UMCS” 2001, s. 169-178.

PORÓWNANIE ANGIELSKIEGO I UKRAIŃSKIEGO SŁOWNIKA LEKSEMÓW WYSTĘPUJĄCYCH W TEKSTACH „ZAMÓWIEN”/ZAKLEĆ

Streszczenie

W artykule dokonano analizy słownika wyrazów występujących w tekstach zamówień angielskich i ukraińskich wybranych z kilku słowników. Analizowane słownictwo uporządkowano w poszczególnych grupach leksyko-tematycznych. Tematyka tekstów wyjaśnia charakter ich układania, pierwotny światopogląd oraz mentalność.

LEXICON OF ENGLISH AND UKRAINIAN CHARMS
THROUGH CONTRASTIVE ANALYSIS

S u m m a r y

The article views the lexicon of English and Ukrainian charms in contrastive analysis. The lexicon of charms under analysis is presented by lexical and thematic groups, subgroups with their allomorphic and isomorphic features. The variety of themes reveals the way charms were composed, the system of the primitive mentality conception of the world.

Słowa kluczowe: słownik (leksykon), tekst zamówień, język angielski, język ukraiński.

Ключові слова: лексикон, замовляльний текст, англійська мова, українська мова.

Key words: lexicon, charms, English, Ukrainian.